

Percentage lactose in melk is lastig te beïnvloeden, de totale lactoseproductie per koe kan wel worden verhoogd

Accent verschuift naar iets meer melk

Nu FrieslandCampina voor lactose wil gaan betalen en de negatieve grondprijs wil afschaffen, is het tijd voor een inventarisatie van de gevolgen. Wat zijn de opties om extra te profiteren?

De mogelijkheden via fokkerij en voeding blijken vrij beperkt.

tekst **Florus Pellikaan**

Nu het stof van de herziene melkcomponentenwaardering van FrieslandCampina is neergedaald en de eerste reacties vanuit de sector zijn gepeild, praat de zuivelcoöperatie haar leden bij. Het voorstel is om de negatieve grondprijs af te schaffen, om eiwit nog meer te gaan waarderen in verhouding tot vet en om te gaan uitbetalen voor lactose. 'De helft van de ruim 120 ledenbijeenkomsten is inmiddels geweest. Het is nog te vroeg om te bepalen of het voorstel in zijn geheel gedragen wordt, maar de leden begrijpen het voorstel op hoofdlijnen en voeren de discussie met ons op inhoud', vertelt Atze Schaap, directeur coöperatieve zaken bij FrieslandCampina, bijna een week voor het verschijnen van dit artikel.

Water niet gestimuleerd

Ervan uitgaande dat de ledenraad uiteindelijk instemt met de afschaffing van de negatieve grondprijs en het betalen voor lactose, is het tijd voor een verdere inventarisatie van wat het effect van de wijzigingen kan zijn. 'We gaan van een negatieve stimulans voor melk naar een positieve stimulans', vertelt Schaap. Circa veertig jaar geleden is de negatieve grondprijs geïntroduceerd, omdat 'water' ophalen nu eenmaal geld kost en dat duidelijk niet de doelstelling was van de rechtsvoorgangers van FrieslandCampina. 'Water ophalen is nog steeds niet ons doel, maar door de marktwaarde van lactose betekent 100 kilogram melk meer bij dezelfde aantallen kilo's vet en eiwit wel 4,5 kilo lactose die een bepaalde waarde

vertegenwoordigt', aldus Atze Schaap. In tabel 1 is een doorrekening gemaakt van wat het effect op de melkprijs is van de nieuwe melkcomponentenwaardering voor een bedrijf met gemiddeld veel melk en lage gehalten of weinig melk en hoge gehalten. Daaruit blijkt dat het bedrijf met veel melk van een nadeel van 42 euro per koe in de oude situatie verschuift naar een voordeel van 34 euro ten opzichte van een bedrijf met minder melk en hogere gehalten.

Atze Schaap onderschrijft de strekking van de berekening, maar hekelt het beeld dat momenteel in sommige discussies wordt geschetst dat de gewijzigde melkcomponentenwaarderingen de productie van 'water' stimuleert. 'We verwachten op basis van ervaringen uit het verleden dat de variatie in melksamenstelling net zo groot zal blijven. We hebben een uitbetalingssysteem gehad dat

jaren de richting van hoge gehalten op heeft gewezen en de spreiding tussen de bedrijven is nooit kleiner geworden', vertelt Schaap. 'Het is in algemene zin lastig om gedrag van mensen te voorspellen en het accent verschuift naar iets meer melk, maar voor schokkende veranderingen zal het niet zorgen.'

Energie voor meer lactose

Ondanks de voorspelling van Schaap, lijkt een inventarisatie van hoe veehouders het beste kunnen inspelen op de nieuwe financiële prikkels van de melkprijssystematiek wenselijk. Vraagt de uitbetaling voor lactose bijvoorbeeld een ander fok- en voerbeleid?

Allereerst de fysiologische achtergrond van lactose. Melk en bloed zijn osmotisch gezien in evenwicht. De osmotische waarde betekent simpel gezegd het aantal opgeloste deeltjes dat in een vloe-

Tabel 1 – Vergelijking van het oude en nieuwe melkcomponentenwaarderingssysteem voor twee bedrijven met dezelfde kilo's vet en eiwit, maar verschillende gehalten en melkgiften

	melk-componenten	productie per koe	kilo's	waarde in oude systeem (euro)	waarde in nieuwe systeem (euro)
bedrijf 1	melk	10.000 kg		-320	
	vet	4,00%	400	1504	1144
	eiwit	3,35%	335	2077	1913
	lactose	4,50%	450		257
	totaal			3261	3314
bedrijf 2	melk	8700 kg		-278	
	vet	4,60%	400	1504	1144
	eiwit	3,85%	335	2077	1913
	lactose	4,50%	392		223
	totaal			3303	3280

ras	% lactose
holstein	4,52
mrij	4,58
fh	4,46
fleckvieh	4,54
blaarkop	4,43
monthéliarde	4,58
brown swiss	4,56
Zweeds roodbont	4,50

Tabel 2 – Rasgemiddelden lactose (bron: CRV)

stof of een cel zit. De osmotische waarde in alle cellen in het lichaam is ongeveer gelijk, dus ook die van bloed en melk. 'Lactose samen met mineralen bepaalt de osmotische waarde van melk. Bij gezonde koeien is de onderlinge verhouding vrijwel constant. Hierdoor is het percentage lactose erg moeilijk te beïnvloeden', weet Guillaume Counotte, toxicoloog en biochemicus bij de Gezondheidsdienst voor Dieren. De lactosegehalten zijn volgens Counotte wel hoger bij jonge dan bij oude koeien. Ook ligt het percentage hoger bij nieuwmelkte koeien dan bij oudmelkte dieren.

Wilfried van Straalen, hoofd rundveeonderzoek bij Schothorst Feed Research, heeft er onderzoeken met lactose op nagelagen. 'We nemen lactose standaard in voerproeven mee en hebben daardoor een behoorlijke dataset. Daaruit blijkt dat het lactosegehalte gemiddeld iets hoger is bij een maisrijk rantsoen dan bij een grasrijk rantsoen. Maar de invloed op het lactosegehalte is beperkt.'

Leo Tjoonk, sectorspecialist rundveehouderij bij Agrifirm, is het met Van Straa-

len eens en daarom zit de veevoedingsindustrie volgens hem ook niet rechtop in de stoel sinds FrieslandCampina het nieuws bekendmaakte. 'De marges binnen gemiddelde lactosegehalten zijn heel klein. Alles wat je daarin probeert te sturen zou wel eens te duur kunnen zijn.'

Wilfried van Straalen ziet in plaats van het beïnvloeden van het lactosegehalte wel mogelijkheden voor het verhogen van de totale lactoseproductie. 'Vanwege het constante lactosegehalte producer je altijd meer lactose bij een hogere melkproductie. Voor die lactoseproductie heeft een koe wel voldoende glucogene nutriënten nodig in de vorm van bestendig zetmeel, bestendige aminozuren en propionzuur.'

Fokwaarde lactose

Voedermiddelen die kunnen bijdragen aan meer glucogene nutriënten zijn volgens Van Straalen mais- en aardappelproducten en voedermiddelen met goed verteerbare celwanden. Door het mogelijk streven naar meer melk in combinatie met een onder druk staande ruwvoerproductie en -kwaliteit verwacht Van Straalen dat het aandeel krachtvoer in rantsoenen wel eens zou kunnen gaan stijgen. Tjoonk vult aan: 'Veehouders zullen gewoon moeten rekenen wat het produceren van extra liters kost en waar het omslagpunt ligt. Uit dynamisch voeren blijkt dat de laatste liter niet altijd winstgevend is.'

De fokkerij paste vooruitlopend op de ontwikkelingen in de zuivel de Inet-formule begin 2012 alvast aan. 'Tijdens ge-

sprekken met de zuivelindustrie hoorden we dat de negatieve grondprijs ter discussie zou kunnen komen te staan', vertelt Roel Veerkamp, coördinator van de stichting Genetische Evaluatie Stieren (GES). 'De negatieve grondprijs helemaal afschaffen ging ons toen nog iets te ver. Maar het is inmiddels wel duidelijk dat de huidige Inet-formule goed aansluit bij de wensen van de zuivel.'

Na het nieuws van FrieslandCampina heeft GES nog geen vergadering gehad. Of er nog verdere veranderingen in de fokwaardeschatting gaan komen, kan Veerkamp daarom nog niet aangeven. 'Er is een aantal overwegingen waarover we gaan nadenken. Moet de negatieve grondprijs bijvoorbeeld helemaal uit de Inet-berekening of moeten we melk misschien zelfs gaan waarderen vanwege de lactoseproductie? Daarnaast moeten we beslissen of er een fokwaarde voor lactose komt en of we eventueel de vet-eiwitverhouding nog moeten aanpassen', vertelt Veerkamp.

Mochten er veranderingen komen, dan zullen die volgens Veerkamp in ieder geval niet meer tijdens de komende indexdraai in april worden doorgevoerd en waarschijnlijk ook nog niet later dit jaar.

Veerkamp acht het wel waarschijnlijk dat er ooit een fokwaarde voor lactose komt. 'De genetische spreiding is klein, maar als er verschillen zijn, kun je erop fokken en is een fokwaarde dus zinvol.'

Betere uiergezondheid

Volgens de Animal Evaluation Unit van CRV is de genetische spreiding voor lactose ongeveer 0,1 procent. Dat betekent dat bij een gemiddelde lactose voor holsteinkoeien van 4,52 procent, genetisch gezien het lactosegehalte van 66 procent van de holsteinkoeien in Nederland en Vlaanderen tussen de 4,42 en 4,62 procent ligt. Ook de verschillen tussen melkveerassen zijn klein (zie tabel 2).

Het streven naar een hoog lactosegehalte kan een gewenst bijeffect hebben, weet Guillaume Counotte. 'Koeien met een hoog celgetal of mastitis hebben een duidelijk lager lactosegehalte. Streven veehouders dus naar een hoog gemiddeld lactosegehalte, dan is het zinvol om ook werk te maken van een goede uiergezondheidsstatus', stelt Counotte. 'En aangezien nieuwmelkte koeien een hoog lactosegehalte hebben, zorgt het verkorten van de tussenkalf tijd ook voor meer lactose. De wijziging in het zuivelbeleid zou dus een positieve invloed kunnen hebben op de gemiddelde uiergezondheid en vruchtbaarheid.' |